

Sygn. akt II CSK 486/14

POSTANOWIENIE

Dnia 12 marca 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Owczarek

w sprawie z wniosku A. W.
przy uczestnictwie E. W.
o podział majątku wspólnego,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 12 marca 2015 r.,
na skutek skargi kasacyjnej uczestniczki postępowania
od postanowienia Sądu Okręgowego w P.
z dnia 31 stycznia 2014 r.,

- 1) odrzuca skargę kasacyjną**
- 2) oddala wniosek A. W. o zwrot kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Uczestniczka E. W. wniosła skargę kasacyjną od postanowienia Sądu Okręgowego w P. z dnia 31 stycznia 2014 r., wydanego w sprawie o podział majątku wspólnego, w następstwie jej apelacji zmieniającego w części postanowienie Sądu Rejonowego w P. z dnia 30 października 2012 r., poprzez zmianę składu i wartości niektórych składników majątku wspólnego, podwyższającego wysokość dopłaty i spłaty, zmieniającego wysokość drugiej raty oraz oddalającego apelację w pozostałej części.

Sąd Najwyższy, oceniając - na podstawie art. 398⁵ § 3 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. dopuszczalność złożenia skargi kasacyjnej - zważył:

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem judykatury Sąd Najwyższy nie jest związany wskazaną przez strony wartością przedmiotu zaskarżenia i może dokonać jej sprawdzenia na podstawie akt sprawy, z pominięciem zasad określonych w art. 25 i 26 k.p.c. (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 24 maja 2001 r., IV CZ 20/01, nie publ., z dnia 21 listopada 2001 r., I CZ 152/01, nie publ. i z dnia 6 listopada 2002 r., III CZ 98/02, OSNC 2004, Nr 1, poz. 11). Sprawdzenie to jest niezbędne w szczególności wówczas, gdy z okoliczności sprawy wynika, że skarżący w celu obejścia przepisów procesowych dokonał zawyżenia wskazanej wartości, instrumentalnie zmierzając do przekroczenia progu wyznaczającego dopuszczalność skargi kasacyjnej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 grudnia 2006 r., III CZ 89/06, nie publ.).

W sprawach o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej między małżonkami, o zniesienie współwłasności oraz o dział spadku, skarga kasacyjna nie przysługuje, jeżeli wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż 150.000 zł (art. 519¹ § 2 i art. 519¹ § 4 pkt 4 k.p.c.). Jak zgodnie przyjmuje się w orzecznictwie wartość przedmiotu zaskarżenia - co do zasady - jest tożsama z wartością konkretnego interesu (roszczenia, żądania) lub składnika majątkowego objętego zaskarżeniem (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 listopada 2002 r., III CZ 98/02, OSNC 2004, nr 1, poz.11, postanowienie Sądu Najwyższego

z dnia 19 lutego 2014 r., V CSK 275/13, nie publ.). Powszechnie akceptowany jest pogląd, wyrażony w uzasadnieniu postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 21 stycznia 2003 r. III CZ 153/02 (OSNC 2004, nr 4, poz. 60), w myśl którego w sprawie o dział spadku (przepisy o dziale spadku, zgodnie z art. 567 § 3 k.p.c., odpowiednio stosuje się w sprawach o podział majątku wspólnego) wartość przedmiotu zaskarżenia nie może przekraczać wartości udziału należącego do uczestnika wnoszącego skargę kasacyjną. Wyjątkowo, gdy uczestnik podważa samą zasadę podziału albo gdy zaskarża rozstrzygnięcie dotyczące roszczeń dochodzonych z tytułu posiadania rzeczy wspólnej lub tytułem zwrotu pożytków albo rozliczenia nakładów, wartość przedmiotu zaskarżenia może być wyższa niż wartość jego udziału. Sąd Najwyższy trafnie zwrócił uwagę, że skoro interesy majątkowe poszczególnych uczestników postępowania ograniczają się do wysokości udziałów w poddawanym podziałowi majątku, wartością przedmiotu zaskarżenia jest z reguły nie wartość całego dzielonego majątku lub udziału skarżącego, tylko konkretnego interesu (roszczenia, żądania) lub składnika majątkowego, którego środek odwoławczy dotyczy. Zasada ta ma zastosowanie również wtedy, gdy bezpodstawnie wskazano, że postanowienie jest zaskarżone w całości. Konsekwentnie odnośnie do postanowienia sądu drugiej instancji, którym oddalona została apelacja strony wnoszącej skargę, na ogół należy przyjąć, że wartość przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną może być taka sama, jak w apelacji albo niższa, jeśli skarżący częściowo uznał racje sądu odwoławczego lub zrezygnował z części swoich żądań, ponadto powinna być odniesiona do indywidualnego interesu (roszczenia, żądania) lub składnika majątkowego, którego kolejny środek zaskarżenia dotyczy i z reguły nie może przekraczać wartości należącego do niego udziału (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 3 czerwca 2009 r. IV CSK 107/09, niepubl., z dnia 15 grudnia 2006 r., III CZ 88/06, z dnia 24 lipca 2008 r., IV CZ 53/08, z dnia 6 maja 2010 r., II CZ 38/10, z dnia 1 czerwca 2011 r., II CZ 27/11). Nie jest również możliwe określenie tej wartości na kwotę wyższą od wskazanej w apelacji, ponieważ zwykle zakres zaskarżenia, tj. kwestionowanego wcześniej rozstrzygnięcia, nie może być szerszy. Wyjątki dotyczą sytuacji, gdy sąd odwoławczy równolegle rozpoznawał apelację innego uczestnika postępowania i wydał orzeczenie reformatoryjne, gdy uczestnik

podważa zasadę podziału, objęcie lub nieobjęcie orzeczeniem poszczególnych rzeczy lub praw albo rozliczenie nakładów, długów lub darowizn, następstw posiadania bądź gdy wobec upływu czasu znacząco zmieniła się wartość masy majątkowej i podlegała ona przeszacowaniu. W takich wypadkach wartość przedmiotu zaskarżenia może być wyższa niż wartość jego udziału (por. postanowienia z dnia 5 maja 1978 r., III CZP 26/78, OSNCP 1979, nr 1, poz. 3, z dnia 12 lipca 2007 r., III CSK 177/07, niepubl., z dnia 3 czerwca 2009 r., IV CSK 107/09, niepubl.). Przez zasadę podziału w powyższym znaczeniu należy przy tym rozumieć nie odwołanie się do wartości całej masy majątkowej, gdy stanowiska stron co do jej podziału są rozbieżne, z wyjątkiem przyznania jej wbrew woli skarżącemu z obowiązkiem spłaty (wówczas znaczenie ma konsekwencja zadysponowania danym składnikiem wyrażająca się różnicą wartości praw majątkowych których żądał i tych które otrzymał w postaci zasądzonej od niego sumy spłat/dopłat), tylko sytuację gdy kwestionuje się fakt i podstawę uznania danego składnika majątku za wspólny (wówczas uwzględnia się jego wartość) bądź dopuszczalność podziału z uwagi na zakazy bądź ograniczenia istniejące w tym zakresie, a wynikające z ustawy lub umowy. Zbliżone stanowisko co do tej kwestii zajął Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 11 sierpnia 2008 r., V CSK 136/078, nie publ.

W skardze kasacyjnej uczestniczka wskazała jako zakres zaskarżenia całe postanowienie sądu drugiej instancji, jako wartość przedmiotu zaskarżenia kwotę 279.940 zł. Kwota ta jest niższa od udziału uczestniczki w majątku wspólnym (424.664,40 zł), wyższa od zasądzonej od niej na rzecz wnioskodawcy spłaty i dopłaty (242.660,45 zł). Z treści skargi, w szczególności jej podstaw i ich uzasadnienia, wynika wprost, że uczestniczka nie kwestionuje zasady powyższego podziału, wyceny składników nim objętych ani wysokości spłaty i dopłaty tylko nie zaliczenie do majątku wspólnego składnika w postaci prawa najmu lokalu mieszkalnego położonego w P. przy P. [...]. Lokal ten, o powierzchni 23,1 m², znajdujący się w zasobach komunalnych, zajmowany jest przez wnioskodawcę na podstawie umowy najmu zawartej w 2006 r., przy czym ostatnia ustalona wysokość czynszu regulowanego wynosiła 156,62 zł miesięcznie. Postanowieniem o podziale majątku wspólnego przyznano wnioskodawcy składnik w postaci prawa

odrębnej własności lokalu mieszkalnego położonego w P. przy ul. P. 17, dotąd zajmowanego przez matkę uczestniczki, do którego zamierza się on przeprowadzić.

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem judykatury wartość prawa najmu lokalu komunalnego, objętego podziałem majątku wspólnego, stanowi różnica między czynszem wolnym a czynszem regulowanym, z uwzględnieniem - w konkretnych okolicznościach sprawy - okresu prawdopodobnego trwania stosunku najmu. Przy ustalaniu tej wartości nie uwzględnia się możliwości preferencyjnego zakupu lokalu przez najemcę (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 24 maja 2002 r. III CZP 28/02, OSNC 2002, nr 12, poz. 150, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2008 r., III CZP 33/08, OSNC 2009, nr 6, poz. 86). Roczna wysokość czynszu najmu przedmiotowego lokalu wynosi 1.879,44 zł, przy czym stosunek najmu nie będzie kontynuowany po uzyskaniu przez wnioskodawcę samodzielnego tytułu do innego lokalu mieszkalnego. W tym stanie rzeczy wskazana w skardze wartość przedmiotu zaskarżenia, jako bezpodstawnie zawyżona, oznaczona jest nieprawidłowo. Nawet bowiem gdyby przyjąć, że składnik majątkowy w postaci prawa najmu bezpodstawnie został pominięty, to jego wartość nie mogłaby osiągnąć, a nawet zbliżyć się do kwoty wyższej od 150.000 zł (art. 519¹ § 2 i art. 519¹ § 4 pkt 4 k.p.c.). Interes majątkowy uczestniczki postępowania w zakresie objętym istotą skargi kasacyjnej nie obejmuje wartości pozostałych składników majątkowych, wobec nie zakwestionowania ich wartości i sposobu podziału.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy stwierdził, że skarga kasacyjna jako niedopuszczalna podlega odrzuceniu i, na podstawie art. 398⁶ § 3 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., postanowił jak wyżej. W braku uzasadnionych podstaw do odstąpienia od zasady, że w postępowaniu nieprocesowym każdy uczestnik ponosi koszty postępowania związane ze swym udziałem w sprawie (art. 520 § 1 k.p.c.), oddalono wniosek A. W. o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.